

Małgorzata Gosek

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie

Doskonalenie kompetencji medialnych nauczycieli w okresie pandemii COVID-19 – perspektywa Placówek Doskonalenia Nauczycieli

**Improving teachers' media competences
during the COVID-19 pandemic – the perspective
of Teachers' Professional Development Institutions**

ABSTRAKT

Celem artykułu jest pokazanie, jak z perspektywy Placówek Doskonalenia Nauczycieli (PDN) z akredytacją Kuratorium Oświaty wyglądało doskonalenie kompetencji medialnych nauczycieli w okresie pandemii COVID-19. W pracy zastosowano metodę analityczno-syntetyczną na bazie literatury, raportów i informacji pozyskanych z Kuratoriów Oświaty oraz zaprezentowano wyniki badań ilościowych zrealizowanych w Placówkach Doskonalenia Nauczycieli. Punktem wyjścia artykuły jest syntetyczny obraz pozycji PDN w polskim systemie oświaty oraz kompetencji medialnych nauczycieli i ich rozwoju w okresie pandemii COVID-19. W kolejnym kroku zaprezentowane zostały wyniki przeprowadzonych badań i sformułowane wnioski. Na koniec zostały przedstawione rekomendacje w zakresie dalszych badań i propozycje praktycznych rozwiązań.

SŁOWA KLUCZOWE:

nauczyciele, doskonalenie zawodowe nauczycieli, kompetencje medialne

ABSTRACT

The purpose of the article is to outline what improving teachers' media competences looked like during the COVID-19 pandemic from the perspective of Teachers Professional Development Institutions (TPDI) with accreditation of Local Education Authority. The work uses an analytical and synthetic method based on literature, reports and information from Local Education Authorities and it presents the results of quantitative research sourced in Teachers Professional Development Institutions. The starting point of the work is a synthetic picture of a position of TPDI in Polish educational system as well as teachers' media competences and their development during the COVID-19 pandemic. Further on, there were presented the results of the research and formulated conclusions. At the end, there were pointed out recommendations for further researches and propositions of practical solutions.

KEYWORDS:

teachers, teachers' professional development, media competences

WSTĘP

Pandemia COVID-19 wymusiła przejście szkół podstawowych i ponadpodstawowych na edukację zdalną trwającą z przerwami przez ostatni rok. Dla szkół oznaczało to wzrost wykorzystania cyfrowych mediów, a dla nauczycieli potrzebę rozwoju kompetencji w tym zakresie. Praktyka wykorzystania przez nauczycieli cyfrowych mediów w dydaktyce była bardzo różna – od używania poczty e-mail do wysyłania uczniom zadań, po prowadzenie zajęć online na platformach i wykorzystywanie różnorodnych aplikacji i narzędzi do tworzenia materiałów¹. Nauczyciele mierzyli się z przeniesieniem dotychczasowej dydaktyki w tryb online, brakowało im kompetencji cyfrowych, ale także przygotowania metodycznego, a więc umiejętności dobrania odpowiednich narzędzi, metod i treści dostępnych w postaci cyfrowej². Do tego doszły problemy ze sprzętem i infrastrukturą w szkołach i domach uczniów. Pojawił się także cały szereg konsekwencji psychologicznych zapośredniczonej komunikacji, izolacji i nadmiernej ekspozycji na cyfrowe media, które odczuwali zarówno uczniowie, jak i nauczyciele³.

W obliczu tych problemów wyraźnie widać było, jak ważne i potrzebne są nauczycielom kompetencje medialne, które pozwalają w pełni wykorzystywać potencjał cyfrowych mediów i radzić sobie z ich negatywnym wpływem⁴. Zwłaszcza istotne stały się kompetencje cyfrowe potrzebne w dydaktyce, ale i komunikacji z uczniami i rodzicami⁵.

¹ A. Buchner, M. Wierzbička, *Edukacja zdalna w czasie pandemii*, [b.m.] 2020, https://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/sites/16/2020/11/Raport_Edukacja-zdalna-w-czasie-pandemii-Edycja-II.pdf (dostęp 29.07.2021 r.), s. 7–9; M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, *Edukacja zdalna w czasach COVID19*, Warszawa 2020, s. 18–19, 38–38.

² M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, dz. cyt., s. 14.

³ G. Ptaszek, G. D. Stunża, J. Pyżalski, M. Dębski, M. Bigaj, *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?*, Gdańsk 2020, <https://zdalnenauczanie.org/wp-content/uploads/2020/10/edukacja-zdalna.pdf> (dostęp 19.10.2020 r.), s. 29–30.

⁴ M. Gosek, *Gotowi na (r)ewolucję. Ustawiczna edukacja medialna nie tylko dla uczniów*, „Refleksje” 2021 z. 4, s. 21–24.

⁵ M. Jabłonowska, J. Wiśniewska, *Europejskie ramy kompetencji cyfrowych nauczycieli – kluczowe obszary badania poziomu umiejętności i ich implikacje*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2021 z. 1, https://www.researchgate.net/publication/352399873_Europejskie_ramy_kompetencji_cyfrowych_nauczycieli_-_kluczowe_obszary_badania_poziomu_umiejetnosci_i_ich_implikacje (dostęp 5.08.2021 r.), 50, 59.

W odpowiedzi na powstałe problemy edukacyjne w Internecie zaczęły więc w szybkim tempie pojawiać się różnorodne oferty szkoleń, kursów, webinarów, konferencji, poradników, baz materiałów dydaktycznych itd., a nauczyciele rozpoczęli poszukiwania i selekcję tych ofert. Ich doksztalcanie często przybierało formę samodzielnej nauki w oparciu o zasoby internetowe, uczenie się od siebie nawzajem i korzystanie ze wsparcia w środowisku sieci, znacznie rzadziej – korzystanie ze szkoleń⁶. Niewiele wiadomo, w jakim zakresie szkolili się, jak podnosili swoje kompetencje medialne i w jakim stopniu korzystali z pomocy ośrodków dedykowanych doskonaleniu zawodowemu nauczycieli.

CEL, PROBLEMY I METODY BADAWCZE

Celem niniejszego artykułu jest pokazanie tego, jak wyglądało w okresie pandemii COVID-19 doskonalenie zawodowe nauczycieli w obszarze kompetencji medialnych odbywające się w Placówkach Doskonalenia Nauczycieli (PDN) posiadających akredytację Kuratorium Oświaty.

Aby osiągnąć ten cel, postawione zostały pytania badawcze: czy i jak zmieniło się w PDN zainteresowanie doskonaleniem zawodowym wśród nauczycieli, zwłaszcza w obszarze kształtowania kompetencji medialnych? Rozwojem których kompetencji medialnych nauczyciele byli najbardziej zainteresowani? Na jakie wsparcie mogli liczyć ze strony szkół i Kuratoriów Oświaty? Jak radziły sobie te placówki z kształceniem nauczycieli podczas pandemii i czy mogły liczyć na wsparcie Kuratoriów Oświaty?

W poszukiwaniu odpowiedzi na postawione pytania autorka przeprowadziła przegląd literatury i raportów oraz badania własne:

- Badanie ilościowe wśród wszystkich PDN działających w Polsce i posiadających akredytację Kuratorium Oświaty – zrealizowane na grupie 318 placówek (dane pobrane zostały ze stron internetowych Kuratoriów), w okresie maj-czerwiec 2021 roku, w formie ankiety elektronicznej skierowanej do dyrektorów PDN. Pozyskane zostało 45 ankiet, co stanowi niewielki odsetek (14% zwrotu), ale warto dodać tutaj komentarz. Spośród 318 placówek, 55 miało akredytację wstępną od 2020 roku, więc nie były w stanie porównać aktualnej sytuacji z ubiegłoroczną. Po drugie – nie

⁶ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, dz. cyt., s. 20.

wszystkie dane w bazach Kuratoriów były aktualne. Ponadto wśród placówek znajdowały się zarówno typowe PDN, jak organizacje, dla których doskonalenie nauczycieli jest marginalnym działaniem, ale pozyskały akredytację dla prowadzenia tego fragmentu działalności (np. 11 ośrodków szkolenia kierowców). To w innym świetle stawia uzyskany poziom zwrotu ankiet, niemniej jednak uogólnienie otrzymanych wyników na wszystkie PDN w Polsce nie jest możliwe, i powinny być one traktowane jedynie jako zasygnalizowanie pewnych zjawisk i wskazówka do dalszych badań.

- Analiza informacji z Kuratoriów Oświaty na temat wsparcia PDN oraz nauczycieli i szkół w sferze doskonalenia kompetencji medialnych – informacje udostępnione na prośbę autorki przez 15 spośród 16 Kuratoriów.

Zmierzając do odpowiedzi na postawione pytania badawcze, w pierwszej kolejności przedstawiona została pokrótce rola Placówek Doskonalenia Nauczycieli w polskim systemie oświaty oraz zarys diagnozy kompetencji medialnych nauczycieli w oparciu o dostępne badania, zwłaszcza z roku pandemii. W kolejnym kroku zaprezentowane wyniki badań własnych autorki i sformułowane wnioski. Na koniec przedstawione zostały rekomendacje w zakresie dalszych badań i propozycje praktycznych aplikacji wniosków.

PLACÓWKI DOSKONALENIA NAUCZYCIELI

Placówki Doskonalenia Nauczycieli stanowią element systemu oświaty i tworzone są w celu doskonalenia zawodowego nauczycieli⁷. Szczegóły ich działania regulują odpowiednie rozporządzenia⁸. PDN mogą funkcjonować jako publiczne (prowadzone przez Ministrów wskazanych w ustawie, samorzady województwa oraz powiaty i gminy) lub niepubliczne (przez osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne)⁹. Placówki doskonalenia (z wyjątkiem prowadzonych przez Ministrów) zobowiązane są uzyskać akredytację potwierdzającą, że zapewniają wysoką jakość prowadzonych form doskonalenia nauczycieli, którą przyznaje Kurator Oświaty właściwy dla siedziby placówki,

⁷ Dz.U. 2017, poz. 59, art. 2, art. 183, pkt. 1.

⁸ Dz. U. 2018, poz. 2029; Dz. U. 2019, poz. 1045.

⁹ Dz.U. 2017, poz. 59, art. 8, pkt. 5–7, 14, 22–23, art. 83, pkt 5.

w drodze decyzji administracyjnej, wydawanej po przeprowadzeniu oceny działalności placówki.

Istotnym elementem w planowaniu działalności PDN są roczne plany pracy oparte na kierunkach polityki oświatowej (dokument publikowany przez Ministerstwo Edukacji i Nauki przed rozpoczęciem nowego roku szkolnego) oraz o zdiagnozowane potrzeby nauczycieli. W przypadku placówek publicznych roczne plany pracy są opiniowane przez kuratorium, w przypadku niepublicznych – nie, ale na koniec roku placówki zobligowane są do wysłania sprawozdania z realizacji planu. Ponadto nauczyciele często szukają form doskonalenia zbieżnych z kierunkami polityki oświatowej, stąd zwykle oferta każdej placówki opiera się o ten dokument. Na lata 2020/21 znalazły się w nim zapisy odnoszące się do kompetencji medialnych „Wykorzystanie w procesach edukacyjnych narzędzi i zasobów cyfrowych oraz metod kształcenia na odległość. Bezpieczne i efektywne korzystanie z technologii cyfrowych” oraz „Działania w zakresie wsparcia wychowawczego i psychoprofilaktycznego środowiska szkolnego w sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią”¹⁰.

Warto dodać, że szkolenie nauczycieli prowadzą też inne podmioty – firmy szkoleniowe, Biblioteki Pedagogiczne, organizacje pozarządowe, jednak status PDN jest szczególny – placówki te darzone są dużym zaufaniem nauczycieli, a szkoły najchętniej dofinansowują szkolenia właśnie w tych placówkach.

KOMPETENCJE MEDIALNE NAUCZYCIELI

Kompetencje medialne będące tematem niniejszego artykułu wiążą się z zagadnieniem edukacji medialnej, rozumianej jako edukacja za pomocą mediów (media jako pomoce dydaktyczne lub źródło wiedzy), edukacja o mediach (w tym wychowanie do ich krytycznego odbioru) oraz edukacja do mediów (zachęta do wykorzystania ich w swojej aktywności twórczej)¹¹. Obejmują kompetencje instrumentalne (przygotowania do sprawnego posługiwania się mediami jako narzędziami) oraz kompetencje kulturowe (przygotowanie do świadomego,

¹⁰ Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2020/2021, 3.07.2020, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20202021> (dostęp 20.07.2021 r.).

¹¹ J. Andrzejewska, *Edukacja czytelnicza i medialna. Poradnik metodyczno-programowy dla wszystkich typów szkół i bibliotek*, Warszawa 2003, s. 5.

krytycznego i wartościującego odbioru komunikatów medialnych)¹². Stanowią zasób człowieka, który pozwala radzić sobie z doświadczanymi negatywnymi efektami mediatyzacji oraz w pełni wykorzystywać potencjał, jaki media niosą¹³. W podejściu zaproponowanym przez Fundację Nowoczesna Polska w Katalogu Kompetencji Medialnych, kompetencje medialne są zestawem dziesięciu kompetencji składowych: Korzystanie z informacji, Jednostka w środowisku medialnym, Język mediów, Kreatywne korzystanie z mediów, Etyka i wartości w mediach, Prawo w komunikacji i mediach, Ekonomiczne aspekty działania mediów, Kompetencje cyfrowe, Bezpieczeństwo i Mobilne bezpieczeństwo¹⁴.

W literaturze temat kompetencji medialnych uczniów podejmowany był wielokrotnie, koncentrując się na różnych obszarach – diagnozie i rozwoju kompetencji medialnych, rozwiązaniach w zakresie edukacji medialnej w szkołach, zmianach systemowych w zakresie edukacji medialnej¹⁵. Rzadziej podejmowany był temat kompetencji medialnych nauczycieli. W systemie przygotowania nauczycieli do zawodu od lat brakowało przemyślanego i kompleksowego podejścia do edukacji medialnej, zapisy w standardach kształcenia nauczycieli były skąpe, dopiero po zmianie w 2019 roku pojawiło się ich trochę więcej¹⁶.

Z próby diagnozy kompetencji medialnych nauczycieli w oparciu o dostępne wyniki badań można było odczytać spore zróżnicowanie w zakresie kompetencji

¹² S. Juszczak, *Cele i zadania technologii informacyjnej i edukacji medialnej*, w: B. Siemienicki (red.), *Pedagogika medialna*, t. 2, Warszawa 2007, s. 28.

¹³ M. Gosek, *Cyfrowy uczeń. Dylematy mediatyzacji*, Toruń 2020.

¹⁴ W. Budzisz, M. Cywińska, R. Czajka i in., *Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych 2014*, [b.m.] 2014, http://edukacjamedialna.edu.pl/media/chunks/attachment/Katalog_kompetencji_medialnych_2014.pdf (dostęp 15.04.2019 r.).

¹⁵ G. Ptaszek, *Edukacja medialna 3.0*, Kraków 2019, https://www.researchgate.net/publication/335971168_Edukacja_medialna_30_Krytyczne_rozumienie_mediow_cyfrowych_w_dobie_Big_Data_i_algorytmizacji/link/5d875279458515cbd1b1a1fa/download (dostęp 20.03.2021 r.); D. Batorski i in., *Cyfrowa przyszłość. Edukacja informacyjna i medialna w Polsce – raport otwarcia*, Warszawa 2012, <https://nowoczesnapolska.org.pl/wp-content/uploads/2012/01/Raport-Cyfrowa-Przysz%C5%82o%C5%9B%C4%87-.pdf> (dostęp 20.03.2021 r.); G. Stunża, *Edukacja kulturalna i medialna. Nowe trendy i wyzwania*, Gdańsk 2014, <http://edukatormedialny.pl/wp-content/uploads/2014/03/edukacjakulturalna.pdf> (dostęp 20.03.2021 r.); A. Pączewicz, G. Ptaszek (red.), *Model Edukacji Medialnej, Informacyjnej i Cyfrowej (MEMIC)*, Kraków – Warszawa 2019, https://fina.gov.pl/wp-content/uploads/2019/12/memic_publicacja.pdf (dostęp 20.03.2021 r.); M. Gosek, *Pedagog szkolny w edukacji medialnej – realia i perspektywy*, w: D. Morańska (red.) *Dylematy i wyzwania edukacji*, Toruń – Sosnowiec 2020.

¹⁶ M. Gosek, *Cyfrowy uczeń...*, s. 166–167.

cyfrowych i w sferze bezpieczeństwa, brak było natomiast informacji co do pozostałych składowych kompetencji medialnych¹⁷. Wyraźny postęp w diagnozie kompetencji cyfrowych nauczycieli (a także w planowaniu ich rozwoju) może przynieść *Selfie for Teachers* – internetowe narzędzie do samooceny kompetencji cyfrowych nauczycieli stworzone na bazie europejskich ram kompetencji cyfrowych dla edukatorów opracowanych przez Wspólnotowe Centrum Badawcze, które po fazie testów w wielu krajach, oficjalnie oddane zostanie do użytku końcem 2021 roku¹⁸.

Edukacja zdalna prowadzona w okresie pandemii wpłynęła na rozwój kompetencji medialnych nauczycieli i pozwoliła lepiej je zdiagnozować. Przyczyniła się częściowo do rozwoju kompetencji cyfrowych nauczycieli – poznali narzędzia edukacji cyfrowej, zasoby cyfrowe, wraz z upływem czasu nastąpiła ewolucja zajęć asynchronicznych w stronę synchronicznych (42% ewoluowało)¹⁹. W porównaniu do czasu sprzed pandemii zaczęli bardziej kreatywnie używać narzędzi cyfrowych (50%), częściej korzystać z informacji z różnych źródeł (81%), „co najmniej często” wykorzystywać prezentacje multimedialne podczas lekcji (34% z 25%), a 66% uczniów miało lekcje prowadzone online²⁰. Pod koniec edukacji zdalnej nauczyciele oceniali swoje umiejętności o wiele wyżej niż na początku (w marcu – 33% dostatecznie, 30% – dobrze, 8% – bardzo dobrze, pod koniec roku szkolnego – odpowiednio 7%, 41%, 36%)²¹. Ten progres wymagał wysiłku, tym bardziej, że prawie w 40% szkół nie było jednolitych rozwiązań w zakresie narzędzi stosowanych w edukacji zdalnej i każdy nauczycieli sam decydował, jak pracuje i z jakich narzędzi korzysta²². Z drugiej strony jednak ten wzrost kompetencji nie był powszechny, sporo nauczycieli stosowało bardzo proste narzędzia edukacji zdalnej, jak wysyłanie uczniom zadań do wykonania w podręcznikach (19%) czy e-materiałów do samodzielnej realizacji (27%)²³.

¹⁷ Tamże, s. 140–143.

¹⁸ M. Jabłonowska, J. Wiśniewska, dz. cyt., s. 52–53.

¹⁹ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, dz. cyt., s. 16, 21–22.

²⁰ G. Ptaszek i in., dz. cyt., s. 26–28.

²¹ G. Ptaszek, *Przygotowanie oraz realizacja edukacji zdalnej: sprzęt, metody, kompetencje cyfrowe*, w: G. Ptaszek i in., *Edukacja zdalna...*, s. 56.

²² P. Sobiesiak-Penszko, F. Pazderski, *Dyrektorzy do zadań specjalnych – edukacja zdalna w czasach izolacji. Prezentacja wyników badania*, [b.m.] 2020, https://lekcjaenter.pl/uploads/REPORT_Dyrektorzy%20do%20zadan%CC%81%20specjalnych.pdf (dostęp 28.07.2021 r.), s. 19.

²³ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, dz. cyt., s. 18.

O ile kompetencje cyfrowe nauczycieli były przedmiotem wielu badań, o tyle w przypadku pozostałych kompetencji informacji jest znacznie mniej. W badaniach pojawiły się wątki związane z prowadzeniem lekcji online – obawy przed hejtem w sieci, niepokój o swój wizerunek oraz obawa o konsekwencje prawne prowadzenia zajęć z wykorzystaniem „nieoficjalnych narzędzi” bądź niespełnienia wymogów RODO²⁴.

Problemem, który uwidocznił się bardzo w czasie pandemii były psychologiczne konsekwencje edukacji online – zaburzone relacje u dzieci i młodzieży, depresje, cyberzaburzenia, cyberuzależnienia. Nauczyciele stojący w obliczu problemów swoich uczniów, sami odczuwali konsekwencje psychologiczne tej sytuacji – ekstremalne przemęczenie, stres, zaburzenia psychosomatyczne²⁵. 65% badanych nauczycieli twierdziło, że psychicznie czuje się dużo gorzej (30%) lub trochę gorzej (35%) niż w okresie przed zamknięciem szkół²⁶. Sami będąc w trudnej sytuacji, czuli się w obowiązku monitorować stan psychiczny swoich uczniów, dbać o ich dobrostan, wyłapywać pojawiające się zaburzenia psychiczne²⁷. Widać było, że skala negatywnych konsekwencji wpływu mediów zaskoczyła ich i nie byli przygotowani do radzenia sobie z nimi.

Nauczyciele podejmowali wysiłki, żeby sprostać rodzącym się problemom. W ich doskonaleniu zawodowym w tym okresie dużą rolę odgrywał Internet jako źródło wiedzy (26% badanych), samodzielna nauka (22%) oraz informacje przekazywane przez innych nauczycieli (21%) (zwłaszcza w środowisku internetowym – fora nauczycielskie, grupy w mediach społecznościowych tworzone przez doświadczonych cyfrowych pedagogów, webinary, prezentacje, materiały udostępniane przez wydawnictwa, ekspertów, organizacje pozarządowe i nauczycieli), słabiej natomiast wypadało korzystanie z konferencji i szkoleń (odpowiednio 8% i 17% badanych)²⁸.

W tym ostatnim obszarze – szkoleniowym – więcej informacji dostarczają badania zrealizowane przez autorkę.

²⁴ A. Buchner, M. Wierzbicka, dz. cyt., 40–41.

²⁵ Tamże, 64–65; A. Buchner, M. Majchrzak, M. Wierzbicka, *Edukacja zdalna w czasie pandemii. Raport z badań*, [b.m.] 2020, https://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/sites/16/2020/05/Edukacja_zdalna_w_czasie_pandemii.pptx-2.pdf (dostęp 11.06.2020 r.), s. 33–34.

²⁶ M. Bigaj, M. Dębski, *Subiektywny dobrostan i higiena cyfrowa w czasie edukacji zdalnej*, w: G. Ptaszek i in., *Edukacja zdalna...*, s. 84.

²⁷ A. Buchner, M. Wierzbicka, dz. cyt., 68–72.

²⁸ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, dz. cyt., s. 15, 20.

ORGANIZACJA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W PDN PODCZAS PANDEMII

Placówki Doskonalenia Nauczycieli, które udzieliły odpowiedzi w przeprowadzonym przez autorkę badaniu reprezentują wszystkie województwa (najliczniej śląskie i małopolskie), w zdecydowanej większości zlokalizowane są w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców (2/3 badanej grupy), i przeważnie działają na rynku ponad 5 lat (około 80%). Prawie połowa to placówki niepubliczne, jedna trzecia – publiczne, natomiast jedna piąta nie udzieliła na to pytanie odpowiedzi.

Placówki te w dużym stopniu wykorzystują media cyfrowe w prowadzonej działalności – najczęściej w dydaktyce (95%), w komunikacji z klientami i pracownikami (86%) oraz badaniu potrzeb nauczycieli i ewaluacji zajęć (81%), najrzadziej – w sprzedaży oferty dla nauczycieli (40%). W czasie pandemii (badany okres to kwiecień 2020 – kwiecień 2021) 86% z nich prowadziło zajęcia w formie online w czasie bieżącym (MsTeams, Zoom, itp.), 50% w formie e-learningowej (wideo i inne materiały do samodzielnego wykonania przez uczestnika w dowolnym momencie), tyle samo hybrydowo (stacjonarnie i zdalnie), 23% w formie stacjonarnej, a zaledwie 1 placówka wstrzymała działalność na czas pandemii.

Tabela 1. Wykorzystanie cyfrowych mediów w działalności placówek doskonalenia nauczycieli

Wykorzystywanie cyfrowych mediów w działalności placówek	Odsetek
w dydaktyce (platformy do zajęć online, platformy e-learningowe)	95%
w organizacji pracy (systemy IT do zarządzania firmą, do pracy zdalnej)	74%
w promocji oferty dla nauczycieli (media społecznościowe, Google Adwords, webinary)	79%
w sprzedaży oferty dla nauczycieli (sklep internetowy, płatności online)	40%
w komunikacji z klientami i pracownikami (poczta e-mail, komunikatory)	86%
w badaniu potrzeb nauczycieli i ewaluacji zajęć (ankiety elektroniczne)	81%
w innym obszarze	2%

Źródło: Opracowanie własne.

Placówki, pytane o największe trudności w prowadzeniu działalności w okresie pandemii, wskazywały najczęściej słabe zainteresowanie nauczycieli doskonaleniem zawodowym (52%) i problemy z dotarciem do nich z informacją o ofercie (32%). Znacznie rzadziej wymieniały niewystarczające kompetencje własnej

kadry dydaktycznej do prowadzenia zajęć online (23%) oraz niewystarczającą infrastrukturę IT (WiFi, komputery itp.) do prowadzenia zajęć online (18%) i narzędzia IT do zorganizowania pracy zdalnej firmy (9%). Prawie co czwarta twierdziła, że nie miała żadnych trudności (23%).

Placówki, pytane o największe trudności w prowadzeniu działalności w okresie pandemii wskazywały najczęściej słabe zainteresowanie nauczycieli doskonaleniem zawodowym (52%) i problemy z dotarciem do nich z informacją o ofercie (32%).

Obraz ten uzupełniają informacje pozyskane z Kuratoriów Oświaty. Kuratoria w okresie pandemii nie uruchamiały specjalnych programów wsparcia ani dla nauczycieli w doskonaleniu zawodowym, ani dla PDN w organizacji tego doskonalenia. Wskazywały, że zgodnie ze swoimi kompetencjami ustawowymi Kurator Oświaty przyznaje PDN akredytację, ale w świetle przepisów prawa nie jest zobligowany do uruchamiania takich programów wsparcia. Niektóre wskazywały, że placówki w swoich rocznych planach pracy powinny uwzględniać realizację kierunków polityki oświatowej państwa (a w roku 2020/21 jeden z kierunków nawiązywał do technologii cyfrowych) oraz zdiagnozowane potrzeby nauczycieli (te w oczywisty sposób pojawiały się). To standardowe podejście według nich wystarcza i zabezpiecza wsparcie nauczycieli w zakresie ich potrzeb, nie ma więc potrzeby uruchamiania dodatkowych programów wsparcia.

ZAINTERESOWANIE NAUCZYCIELI DOSKONALENIEM W PDN W OKRESIE PANDEMII

Rok pandemii (kwiecień 2020 – kwiecień 2021) w stosunku do roku poprzedniego pod względem liczby zorganizowanych form doskonalenia nauczycieli (szkoleń, kursów i innych form) był dla ponad połowy badanej grupy PDN gorszy (35% oceniło go jako trochę gorszy, a 25% jako dużo gorszy), dla prawie jednej trzeciej

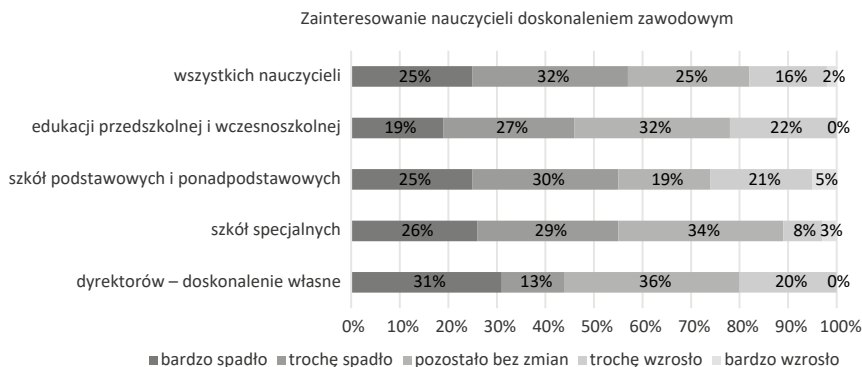
podobny (30%) a jedynie dla 10% lepszy. Jako gorszy (trochę lub bardzo) oceniło go zdecydowanie więcej placówek niepublicznych, niż publicznych (76% do 40%; odpowiedzi udzieliło 36 placówek – 15 publicznych i 21 niepublicznych).

Ogólnie, zainteresowanie nauczycieli doskonaleniem zawodowym spadło według 57% badanych placówek, wzrosło według 18%, a zdaniem 25% pozostało na tym samym poziomie, jak rok wcześniej.

Ogólnie zainteresowanie nauczycieli doskonaleniem zawodowym spadło według 57% badanych placówek, wzrosło według 18%, a zdaniem 25% pozostało na tym samym poziomie, jak rok wcześniej. Największą zmianę zaobserwowano u nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych – jedynie 19% placówek oceniło tę grupę porównywalnie do roku poprzedniego, 55% zaś wskazało na spadek zainteresowania a 26% na wzrost. Ta ocena odpowiada sytuacji, jak miała miejsce w czasie pandemii – edukacja zdalna dotknęła te szkoły w największym stopniu, z jednej strony powodując brak czasu na dokończanie się z drugiej – wzmożoną jego potrzebę. Odmienna sytuacja była w szkołach specjalnych – zainteresowanie w tej grupie 34% placówek oceniło jako porównywalne do roku wcześniej, spadek zainteresowania odnotowało 55% placówek a wzrost jedynie 11%. Wiąże się to prawdopodobnie z faktem, że szkoły specjalne funkcjonowały w większości w normalnym trybie, sytuacja pandemiczna nie powodowała dodatkowej potrzeby dokończania się, a raczej zniechęcała nauczycieli do doskonalenia.

W opinii placówek w roku pandemii zmieniły się także obszary zainteresowań nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego – według 61% trochę, a według 23% bardzo.

Placówki poproszone zostały w ankiecie o podanie 3 słów, które w ich opinii najlepiej opisują podejście nauczycieli do doskonalenia zawodowego w okresie pandemii. Odpowiedziami były pojedyncze słowa albo frazy – łącznie uzyskano 107 odpowiedzi. Wszystkie one zostały przeanalizowane pod względem swojego



Wykres 1. Zainteresowanie różnych grup nauczycieli doskonaleniem zawodowym w opinii Placówek Doskonalenia Nauczycieli – porównanie roku pandemii (IV 2020-IV 2021) do roku wcześniejszego. Odsetek liczony w stosunku do liczby odpowiedzi w danej kategorii.

Źródło: Opracowanie własne.

wydzwisku – pozytywnego, negatywnego lub neutralnego. Z analizy ukazał się obraz nauczycieli mniej więcej w jednej piątej nastawionych pozytywnie i neutralnie (ok. 18%), w pozostałej części, a więc w większości – negatywnie. Najczęściej pojawiającymi się słowami charakteryzującymi grupę pozytywnie nastawioną były: zainteresowanie, ciekawość, chęć poznania, motywacja, wsparcie, wyzwanie. W przypadku grupy nastawionej negatywnie było to najczęściej zmęczenie (słowo powtarzające się najczęściej we wszystkich wypowiedziach), obawa, lęk, stres, niechęć, konieczność, przeczekanie. Słowa neutralne charakteryzowały po prostu pandemiczną rzeczywistość: edukacja zdalna, hybrydowa, internet, online. Wśród wypowiedzi pojawiły się dwa sformułowania, które zwięźle opisują edukacyjną rzeczywistość tego czasu: „online-centryczność” i „ratunku!”.

DOSKONALENIE KOMPETENCJI MEDIALNYCH NAUCZYCIELI

Kompetencje medialne, jak już było wspomniane, to według Katalogu Kompetencji Medialnych 10 kompetencji składowych²⁹. Respondentom zadanych zostało kilka pytań, nawiązujących właśnie do tych składowych, a dodatkowo pytania odnoszące się do metodyki nauczania online oraz sfery wychowawczej i psychologicznej. Te dwa obszary bezpośrednio wiążą się z wyzwaniami i problemami,

²⁹ W. Budzisz, M. Cywińska, R. Czajka i in., dz. cyt.

z jakimi mierzyli się nauczyciele w okresie edukacji zdalnej, o czym była mowa w przytoczonych wynikach badań z roku 2020. Pytania skonstruowane zostały w taki sposób, aby oprócz informacji o wzroście/spadku zainteresowania uzyskać także odpowiedź czy placówki prowadziły doskonalenie w tym zakresie.

Obszary, w których placówki najczęściej prowadziły doskonalenie, to kompetencje cyfrowe i kreatywne wykorzystanie mediów, metodyka dydaktyki online, wsparcie nauczycieli w obszarze wychowawczo-psychologicznym uczniów oraz wsparcie ich samych w sferze psychologicznej i radzeniu sobie ze stresem.

Obszary, w których placówki najczęściej prowadziły doskonalenie, to kompetencje cyfrowe i kreatywne wykorzystanie mediów, metodyka dydaktyki online, wsparcie nauczycieli w obszarze wychowawczo-psychologicznym uczniów oraz wsparcie ich samych w sferze psychologicznej i radzeniu sobie ze stresem. Najczęściej nie prowadziły doskonalenia w zakresie kompetencji związanych z ekonomicznymi i etycznymi aspektami działania mediów, prawem mediów, językiem mediów oraz profilaktyką i higieną używania mediów.

Wśród placówek prowadzących kształcenie w zakresie poszczególnych kompetencji, największe wzrosty zainteresowania dotyczyły kompetencji cyfrowych (84% bardzo i trochę wzrosło) i kreatywnego wykorzystywania mediów (70%), metodyki dydaktyki online (83%), sfery psychologicznej uczniów, depresji, uzależnień od mediów oraz sfery psychologicznej nauczycieli, radzenia sobie ze stresem (80% i 81%), a także sfery wychowawczej, motywowania i wspierania uczniów (77%). Największe spadki zainteresowania placówki odnotowały w obszarze związanym z ekonomicznymi aspektami mediów (59% bardzo i trochę spadło), prawem (37%), etyką i wartościami w mediach (36%) oraz kształtowaniem wizerunku w mediach, autoprezentacją, wystąpieniami publicznymi (42%) oraz kompetencjami związanymi z korzystaniem z informacji (26%).

Tabela 2. Zainteresowanie nauczycieli doskonaleniem zawodowym w zakresie kompetencji medialnych z perspektywy Placówek Doskonalenia Nauczycieli

Kompetencje medialne - obszar doskonalenia	odsetek PDN nie-prowadzących doskonalenia w tym zakresie	zainteresowanie nauczycieli				
		bardzo spadło	trochę spadło	pozostało bez zmian	trochę wzrosło	bardzo wzrosło
Korzystanie z informacji – źródła internetowe, bazy materiałów, wyszukiwanie itp.	24%	12%	15%	32%	26%	15%
Wizerunek w mediach, autoprezentacja, wystąpienia publiczne	31%	16%	26%	39%	16%	3%
Relacje międzyludzkie w mediach cyfrowych – netykieta, praca grupowa zdalna itp.	27%	0%	12%	39%	46%	3%
Język mediów – treści komunikatów medialnych, kultura komunikacji itp.	40%	3%	22%	56%	19%	0%
Kreatywne korzystanie z mediów – tworzenie quizów, grafik, filmów itp.	18%	3%	11%	16%	35%	35%
Etyka i wartości w mediach – poszanowanie pracy innych, poszanowanie prawa itp.	38%	18%	18%	46%	11%	7%
Bezpieczeństwo w Sieci – prywatność, anonimowość, bezpieczeństwo komunikacji itp.	31%	0%	16%	26%	32%	26%
Profilaktyka i higiena używania mediów	38%	0%	21%	32%	40%	7%
Prawo w mediach – ochrona dóbr osobistych, danych osobowych, itp.	33%	17%	20%	30%	27%	6%
Ekonomiczne aspekty działania mediów – rynek mediów, reklama itp.	51%	36%	23%	18%	23%	0%
Kompetencje cyfrowe	16%	0%	3%	13%	42%	42%
Metodyka dydaktyki online	20%	3%	3%	11%	36%	47%
Sfera wychowawcza, motywowanie i wspieranie uczniów	13%	3%	5%	15%	33%	44%
Sfera psychologiczna uczniów, depresje, uzależnienia od mediów	20%	6%	6%	8%	44%	36%
Sfera psychologiczna nauczycieli, radzenie sobie ze stresem	18%	3%	5%	11%	43%	38%
Inne	51%	0%	14%	36%	36%	14%

Źródło: Opracowanie własne.

Placówkom zostało także zadane pytanie jaka potrzeba nauczycieli w okresie pandemii w obszarze doskonalenia zawodowego najbardziej ich zaskoczyła (w zakresie tematyki, formy i in.). Zdecydowana większość wskazań dotyczyła kompetencji cyfrowych, przy czym przeważnie na podstawowym poziomie, w drugiej kolejności potrzeb związanych z formą oferowanego wsparcia – zapotrzebowanie na spotkania w gronie pedagogicznym (nawet online), szkolenia stacjonarne czy webinary. Kilka wskazań dotyczyło wsparcia psychologicznego, zaś pojedyncze – szkoleń z edukacji włączającej, pracy z uczniem niepolskojęzycznym, procedur związanych z COVID-19. Kilka placówek zadeklarowało, że dla nich nie było żadnych zaskoczeń.

WSPARCIE NAUCZYCIELI ZE STRONY SZKÓŁ I KURATORIÓW OŚWIATY W DOSKONALENIU W ZAKRESIE EDUKACJI ZDALNEJ

Z perspektywy PDN prawie 64% badanej grupy spadło zainteresowanie organizacją szkoleń dla Rad Pedagogicznych (35% bardzo, 29% trochę), wzrost zainteresowania zauważyło jedynie 19% (17% trochę, 2% bardzo). Nie można tych wyników uogólnić na wszystkie PDN w Polsce, ale zasługują na uwagę. Korespondują z wynikami badań realizowanych wśród nauczycieli w 2020 roku, z których wynikał brak wsparcia pedagogów ze strony szkoły-pracodawcy, brak koordynacji procesu dydaktycznego online ze strony szkoły, a nawet brak jednolitych rozwiązań technologicznych używanych do edukacji online (38% badanych placówek)³⁰.

Aby uzupełnić ten obraz wsparcia nauczycieli w doskonaleniu w zakresie edukacji zdalnej, Kuratoria Oświaty zostały zapytane o swoje działania w tym zakresie.

Z przekazanych informacji wynika, że nie prowadziły specjalnych programów wsparcia, ale podejmowały różnorodne działania, które wspomagały nauczycieli w sprostaniu wyzwaniom edukacji zdalnej i były okazją do podnoszenia kwalifikacji.

Działania te można je pogrupować w pewne pakiety tematyczne.

- Informowanie – przekazywanie za pośrednictwem swoich stron internetowych informacji dotyczących organizacji pracy szkół i placówek,

³⁰ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, dz. cyt., s. 14; P. Sobiesiak-Penszko, F. Pazderski, dz. cyt., s. 19.

wsparcia nauczycieli i rodziców, a także propozycji zewnętrznych podmiotów kierowanych do nauczycieli np. informacji o formach doskonalenia (na prośbę dyrektorów PDN), inicjatywach Ośrodka Rozwoju Edukacji (np. kursy e-learningowe „Praca na platformie Moodle”, projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”), specjalnych programach (np. „Aktywny powrót uczniów do szkoły po pandemii” Ministerstwa Edukacji i Nauki), projektach (np. „Lekcja: Enter”) oraz różnorodnych szkoleniach i webinarach organizowanych przez instytucje zewnętrzne (np. dotyczących nowoczesnych narzędzi technologicznych w edukacji zdalnej).

- Wsparcie metodyczne m. in. udostępnianie listy wojewódzkich konsultantów, doradców metodycznych i specjalistów, którzy wspomagali np. w zakresie zdalnego nauczania (Kuratorium w Lublinie), ustanowienie doradcy metodycznego w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnej dla nauczycieli przedmiotów nieinformatycznych (Śląskie Kuratorium Oświaty), ale także często tworzenie banków dobrych praktyk, a więc gromadzenie informacji o stosowanych w szkołach metodach pracy w nauczaniu zdalnym, aby dyrektorzy mogli korzystać z najlepszych sprawdzonych rozwiązań (np. Dolnośląskie Kuratorium Oświaty).
- Materiały dydaktyczne – udostępnianie szkołom materiałów wspomagających edukację zdalną (m.in.: poradniki MEN: „Kształcenie na odległość w klasach I-III szkoły podstawowej” i „Dobre praktyki dotyczące funkcjonowania jednostek systemu oświaty w okresie zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19”), wskazywanie pomocy dydaktycznych i inspirujących portali edukacyjnych, czasami także upowszechnianie wśród dyrektorów szkół i placówek wyników badań (np. raport „Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego” – Mazowieckie Kuratorium Oświaty).
- Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne – zwykle bezpłatne wsparcie w postaci konsultacji psychologicznych świadczonych telefonicznie przez pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych (Pomorskie Kuratorium Oświaty, Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty), ale także powołanie doradców metodycznych ds. wychowania i opieki (Świętokrzyski Kurator Oświaty) czy przygotowanie programu długofalowych działań

profilaktycznych dla szkół i placówek od roku szkolnego 2021/2022 (Pomorskie Kuratorium Oświaty).

- Konferencje i inne okazjonalne wydarzenia – organizacja wydarzeń tematycznie związanych z edukacją zdalną, kierowanych do nauczycieli i dyrektorów, m. in.: Świętokrzyskie Forum dla doradztwa zawodowego „Doradztwo zawodowe przyszłości” i „Świat wirtualny dzieci i młodzieży – zagrożenia” (Świętokrzyski Kurator Oświaty), „Organizacja procesu wspomagania ucznia ze specjalnymi potrzebami w okresie pandemii”, „Bezpieczeństwo danych osobowych w okresie kształcenia na odległość”, „Jak sobie radzić z kształceniem na odległość?” (Mazowieckie Kuratorium Oświaty), „Edukacyjne inspiracje. Przegląd aktywizujących metod nauczania z zastosowaniem TIK w kontekście bezpiecznego nauczania zdalnego” (Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty), konferencja „Cyfrowy wymiar edukacji – nauczyciel i uczeń w cyberprzestrzeni” (Kuratorium Oświaty w Łodzi), Ogólnopolska e-Konferencja Naukowa „Uwarunkowania, potencjał i perspektywy wykorzystania zdalnego nauczania w systemie nowoczesnej edukacji (Dolnośląskie Kuratorium Oświaty).

WNIOSKI

Placówki Doskonalenia Nauczycieli z badanej grupy w większości odnalazły się w trudnej sytuacji w czasie pandemii, prowadząc ją online, stacjonarnie bądź hybrydowo, zależnie od sytuacji. Największe trudności, z jakimi mierzyły się to słabe zainteresowanie nauczycieli doskonaleniem i problemy z dotarciem do nich z informacją o ofercie. Trzeba jednak pamiętać, że otrzymanych wyników nie można uogólnić na wszystkie placówki. W badaniu mogły wziąć udział bardziej zaawansowane technologicznie PDN, które stosunkowo dobrze radziły sobie w dobie pandemii, a w rzeczywistości sytuacja może wyglądać znacznie gorzej.

PDN były zdane na siebie, ze strony Kuratoriów Oświaty nie były prowadzone żadne programy wsparcia, co wynikało z braku takiego obowiązku.

Globalnie dla 60% badanych PDN był to gorszy rok. Odnotowały spore zmiany w zainteresowaniu nauczycieli, największe wśród szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Dominujący z ich opisu obraz nauczycieli z tego okresu to w osoby zmęczone, zestresowane, z obawami, pewnym przymusem, nastawione na przeczekanie, chociaż należy zaznaczyć, że dostrzegali także nauczycieli pozytywnie nastawionych.

W zakresie doskonalenia kompetencji medialnych największe wzrosty zainteresowania nauczycieli dotyczyły kompetencji cyfrowych i kreatywnego wykorzystywania mediów, metodyki dydaktyki online, sfery psychologicznej uczniów i nauczycieli oraz sfery wychowawczej, motywowania i wspierania uczniów. Największe spadki zaś – zagadnień ekonomicznych, prawnych, etycznych związanych z mediami, kształtowania wizerunku w mediach, autoprezentacji, wystąpień publicznych oraz korzystania z informacji. W powiązaniu z wynikami dostępnych badań wcześniejszych można stwierdzić, że nauczycieli w pierwszej kolejności szkolili się w zakresie koniecznym, by móc prowadzić lekcje online (narzędziowo i metodycznie) i radzić sobie w problemami psychologiczno-wychowawczymi, których tak silnie doświadczali. Wszelkie dodatkowe potrzeby były odsuwane, mimo, że w obszarach związanych chociażby z kwestiami prawnymi, czy autoprezentacją, jak wynika z wcześniejszych badań, także występowały potrzeby szkoleniowe.

PDN sygnalizowały jako zaskoczenie (a więc to prawdopodobnie nietypowa dla nich sytuacja) potrzebę doskonalenia kompetencji cyfrowych na podstawowym poziomie, co może oznaczać, że podnoszenie tych kompetencji rozpoczęli nauczyciele, którzy do tej pory byli „niecyfrowi”. Tutaj jednak jest to przypuszczenie, nie potwierdzone wystarczającymi danymi.

Z perspektywy prawie 64% badanych placówek doskonalenia nauczycieli spadło zainteresowanie organizacją szkoleń dla Rad Pedagogicznych.

Z perspektywy prawie 64% badanej grupy placówek doskonalenia nauczycieli spadło zainteresowanie organizacją szkoleń dla Rad Pedagogicznych. To zaskakująca sytuacja, pokazuje bowiem malejące wsparcie nauczycieli ze strony ich własnych miejsc pracy. Łączy się to z wynikami wcześniejszych badań o braku w sporej liczbie szkół jednolitych rozwiązań technologicznych w zakresie edukacji zdalnej. Pokazuje trudną sytuację nauczycieli i konieczność postawienia przez nich na samodzielne strategie sprostania wyzwaniom edukacji zdalnej. Dodatkowo ze strony Kuratoriów Oświaty nie było dedykowanych programów wsparcia nauczycieli, chociaż podejmowały one różnorodne działania wspomagające:

informacyjne, wsparcie metodyczne i psychologiczno-pedagogiczne, udostępnianie materiałów dydaktycznych, organizacja konferencji itp. Mimo, że z informacji z Kuratoriów wynika, że działań tych było sporo i czasami bardzo pomocnych, to jednak nie widać w nich zaplanowanego, systemowego podejścia do wsparcia.

PODSUMOWANIE

Przedstawione wnioski z badań prowadzą do pewnych refleksji w zakresie dalszych perspektyw badawczych oraz praktycznych aplikacji.

Przytoczone wyniki badań, z przyczyn wspomnianych już, nie mogą być uogólnione na wszystkie PDN w Polsce, ale dają pewien obraz sytuacji, który warto pogłębić w kolejnych badaniach, bowiem zarówno temat kompetencji medialnych, jak i same Placówki Doskonalenia Nauczycieli jako miejsca ich rozwijania zasługują na uwagę. Wątkiem, którym warto się zainteresować, jest wsparcie nauczycieli w doskonaleniu kompetencji medialnych (i nie tylko) ze strony szkół m. in. rola i efektywność szkoleń organizowanych dla Rad Pedagogicznych, ale także podejście szkół do wdrażania jednolitych rozwiązań w zakresie edukacji zdalnej.

Niezależnie od dalszych badań, wyniki otrzymane w badanej grupie PDN sygnalizują pewne zjawiska i tendencje, które łączą się z wynikami innych dostępnych na rynku badań. Pandemia pobudziła nauczycieli do działania, ale presja czasu i brak wsparcia instytucjonalnego wywołał podnoszenie kompetencji medialnych chaotyczne i w wąskim obszarze, niezbędnie koniecznym w zaistniałej sytuacji. Mimo wszystko, w tych warunkach udało się je w jakimś stopniu poprawić. Trzeba jednak mieć świadomość, że nie na długo, bowiem dynamika rozwoju cyfrowych mediów jest tak duża, że każde nabyte kompetencje będą szybko dezaktualizowały się. Dopóki nie będzie systemowego podejścia do ustawicznej edukacji medialnej nauczycieli, ich kompetencje medialne nigdy nie będą na stabilnym, dobrym poziomie. Trzeba jak najszybciej poważnie potraktować edukację medialną nauczycieli, wprowadzając zmiany w systemie przygotowania do zawodu i zapewniając przemyślane wsparcie na późniejszym etapie doskonalenia zawodowego.

WYKAZ SKRÓTÓW

PDN – Placówki Doskonalenia Nauczycieli

BIBLIOGRAFIA

- Andrzejewska J., *Edukacja czytelnicza i medialna. Poradnik metodyczno-programowy dla wszystkich typów szkół i bibliotek*, Warszawa 2003.
- Batorski D. i in., *Cyfrowa przyszłość. Edukacja informacyjna i medialna w Polsce – raport otwarcia*, Warszawa 2012, <https://nowoczesnapolska.org.pl/wp-content/uploads/2012/01/Raport-Cyfrowa-Przysz%C5%82o%C5%9B%C4%87-.pdf> (dostęp 20.03.2021 r.).
- Bigaj M., Dębski M., *Subiektywny dobrostan i higiena cyfrowa w czasie edukacji zdalnej*, w: G. Ptaszek i in., *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?* Gdańsk 2020, <https://zdalnenauczanie.org/wp-content/uploads/2020/10/edukacja-zdalna.pdf> (dostęp 19.10.2020 r.).
- Buchner A., Majchrzak M., Wierzbicka M., *Edukacja zdalna w czasie pandemii. Raport z badań*, [b.m.] 2020, https://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/sites/16/2020/05/Edukacja_zdalna_w_czasie_pandemii.pptx-2.pdf (dostęp 11.06.2020 r.).
- Buchner A., Wierzbicka M., *Edukacja zdalna w czasie pandemii*, [b.m.] 2020, https://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/sites/16/2020/11/Raport_Edukacja-zdalna-w-czasie-pandemii.-Edycja-II.pdf (dostęp 29.07.2021 r.).
- Budzisz W., Cywińska M., Czajka R i in., *Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych 2014*, [b.m.] 2014, http://edukacjamedialna.edu.pl/media/chunks/attachment/Katalog_kompetencji_medialnych_2014.pdf (dostęp 15.04.2019 r.).
- Gosek M., *Cyfrowy uczeń. Dylematy mediatyzacji*, Toruń 2020.
- Gosek M., *Pedagog szkolny w edukacji medialnej – realia i perspektywy*, w: D. Morańska (red.) *Dylematy i wyzwania edukacji*, Toruń – Sosnowiec 2020.
- Gosek M., *Gotowi na (r)ewolucję. Ustawiczna edukacja medialna nie tylko dla uczniów*, „Refleksje” 2021 z. 4.
- Jabłonowska M., Wiśniewska J., *Europejskie ramy kompetencji cyfrowych nauczycieli – kluczowe obszary badania poziomu umiejętności i ich implikacje*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2021 z. 1, https://www.researchgate.net/publication/352399873_Europejskie_ramy_kompetencji_cyfrowych_nauczycieli_-_kluczowe_obszary_badania_poziomu_umiejetnosci_i_ich_implikacje (dostęp 5.08.2021 r.).
- Juszczyk S., *Cele i zadania technologii informacyjnej i edukacji medialnej*, w: B. Siemieniecki (red.), *Pedagogika medialna*, t. 2, Warszawa 2007.
- Plebańska M., Szyller A., Sieńczewska M., *Edukacja zdalna w czasach COVID19*, Warszawa 2020.
- Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2020/2021*, 3.07.2020, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20202021> (dostęp 20.07.2021 r.).
- Ptaszek G., Stunża G. D., Pyżalski J., Dębski M., Bigaj M., *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?* Gdańsk 2020, <https://zdalnenauczanie.org/wp-content/uploads/2020/10/edukacja-zdalna.pdf> (dostęp 19.10.2020 r.).

- Pacewicz A., Ptaszek G. (red.), *Model Edukacji Medialnej, Informacyjnej i Cyfrowej (MEMIC)*, Kraków – Warszawa 2019, https://fina.gov.pl/wp-content/uploads/2019/12/memic_publicacja.pdf (dostęp 20.03.2021 r.).
- Ptaszek G., *Edukacja medialna 3.0*, Kraków 2019, https://www.researchgate.net/publication/335971168_Edukacja_medialna_30_Krytyczne_rozumienie_mediow_cyfrowych_w_dobie_Big_Data_i_algorytmizacji/link/5d875279458515cbd1b1a1fa/download (dostęp 20.03.2021 r.).
- Ptaszek G., *Przygotowanie oraz realizacja edukacji zdalnej: sprzęt, metody, kompetencje cyfrowe*, w: G. Ptaszek i in., *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?* Gdańsk 2020, <https://zdalnenauczanie.org/wp-content/uploads/2020/10/edukacja-zdalna.pdf> (dostęp 19.10.2020 r.).
- Ptaszek G. i in., *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?*, Gdańsk 2020, <https://zdalnenauczanie.org/wp-content/uploads/2020/10/edukacja-zdalna.pdf> (dostęp 19.10.2020 r.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2018 r. w sprawie akredytacji placówek doskonalenia nauczycieli*, Dz. U. 2018, poz. 2029, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180002029/O/D20182029.pdf> (dostęp 20.07.2021 r.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli*, Dz. U. 2019, poz. 1045, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190001045/O/D20191045.pdf> (dostęp 29.07.2021 r.).
- Sobiesiak-Penszko P., Pazderski F., *Dyrektorzy do zadań specjalnych – edukacja zdalna w czasach izolacji. Prezentacja wyników badania*, [b.m.] 2020, https://lekcjaenter.pl/uploads/RAPORT_Dyrektorzy%20do%20zadan%CC%81%20specjalnych.pdf (dostęp 28.07.2021 r.).
- Stunża G., *Edukacja kulturalna i medialna. Nowe trendy i wyzwania*, Gdańsk 2014, <http://edukatormedialny.pl/wp-content/uploads/2014/03/edukajakulturalna.pdf> (dostęp: 20.03.2021 r.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe*, Dz. U. 2017, poz. 59, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000059/U/D20170059Lj.pdf> (dostęp 25.09.2021 r.).

Biogram

Małgorzata Gosek – doktor nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach, matematyk. Adiunkt w Instytucie Analiz Edukacji Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania. Od ponad 20 lat zawodowo związana z zarządzaniem i marketingiem w biznesie i edukacji, rozwojem instytucji edukacyjnych oraz analityką. Swoje zainteresowania badawcze skupia w obszarze mediatyzacji edukacji, edukacji medialnej, zarządzania w oświacie oraz transformacji cyfrowej.

ORCID: 0000-0002-9645-9232